

Innst. 152 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 44 S (2013–2014)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilliggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse

Til Stortinget

Sammendrag

Kroatia undertegnet i Brussel tiltrædelsestraktaten til EU 9. desember 2011 og ble medlem av EU 1. juli 2013.

I henhold til EØS-avtalens artikkel 128 skal enhver europeisk stat som blir medlem av EU, søke om å bli part også i EØS-avtalen. Betingelsene for tiltrædelse skal fastlegges i en egen avtale.

Kroatia søkte formelt om å bli part i EØS-avtalen 13. september 2012. Forhandlinger om utvidelse av Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, ble innledet 15. mars 2013 og varte frem til 20. november 2013. Avtalen ble parafert 20. desember 2013 og forventes undertegnet i april 2014. Den skal forelegges alle avtaleparter for ratifikasjon eller godkjenning.

Siden utvidelsen av EU allerede har trådt i kraft, er det ønskelig at EØS-utvidelsesavtalen settes i kraft så raskt som mulig. For ikke å forsinke ikrafttredelsen fra norsk side legges stortingsproposisjonen om samtykke til ratifikasjon av avtalen om EØS-utvidelsen og de tilliggende avtaler som direkte berører Norge frem før disse er undertegnet, det vil si på grunnlag av paraferte avtaletekster. Disse tilliggende avtalene er:

- Tilleggsprotokoll mellom Kongeriket Norge og Den europeiske union om en norsk finansieringsmekanisme for perioden 2009–2014 som en følge av Republikken Kroatias deltakelse i EØS,
- Tilleggsprotokoll mellom Kongeriket Norge og Den europeiske union i forbindelse med Kroatias tiltrædelse til Den europeiske union.

Sistnevnte tilleggsprotokoll gjelder markedsadgang for fisk.

Utvidelsesavtalen vil først tre i kraft når den er ratifisert eller godkjent av EU og 31 stater i et utvidet EØS, noe som kan ta tid. For å avhjelpe denne situasjonen, og for å sikre at Kroatia skal kunne benytte seg av de to finansieringsordningene for perioden 2009–2014, vil EU og de tre EØS/EFTA-landene inngå en avtale om midlertidig anvendelse av utvidelsesavtalen og tilleggsprotokollen om en norsk finansieringsordning. Det bes derfor samtidig om samtykke til inngåelse av en avtale i form av brevveksling om midlertidig anvendelse av avtalen om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet og midlertidig anvendelse av tilleggsprotokollen om en norsk finansieringsordning. Tilleggsprotokollen om markedsadgang for fisk vil få midlertidig anvendelse gjennom egen meddelelse iht. protokollens egne bestemmelser.

Hovedformålet med avtalene er å gjøre bestemmelsene som gjelder for økonomisk virksomhet og samkvem mellom de 27 EU-landene som var medlem før 1. juli 2013 og EØS/EFTA-landene Island, Liechtenstein og Norge, gjeldende også for det nye EU-landet Kroatia. Det innebærer at EØS-avtalens rettigheter og plikter anvendes i et utvidet EØS, med de tilpasningene og overgangsordningene som er avtalt mellom EU, Kroatia og EØS/EFTA-landene. Det var enighet mellom partene om at man skulle

begrense forhandlingene til de spørsmålene som var nødvendige for å gjøre EØS-bestemmelsene gjeldende ogsåfor Kroatia. Det var to hovedspørsmål i forhandlingene: EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag til sosial og økonomisk utjevning i et utvidet EU, og opprettholdelse av norsk markedsadgang for fisk og fiskeprodukter.

Som vedlegg til proposisjonen følger avtaleteksten med tilknyttede tilleggsprotokoller i norsk versjon.

Avtalen om Kroatias deltakelse i EØS består av en hoveddel med fortale og syv artikler, to vedlegg som omhandler henholdsvis tekniske tilpasninger og overgangsordninger, en sluttakt som inkluderer erklæringer, samt de to tilleggsprotokollene om finansiering og fisk.

EØS-utvidelsesavtalen nedfeller de samme tekniske tilpasningene og overgangsordningene som i Kroatias utvidelsesavtale med EU. Dette gjelder blant annet overgangsordninger vedrørende fri bevegelse for personer og adgangen til å drive veitranSPORT mellom punkter i andre EØS-land (kabotasje).

Avtalen foreligger Stortinget i henhold til Grunnloven § 26 annet ledd.

EØS-finansieringsordningen fra 2009–2014 utvides til å omfatte Kroatia. Dette betyr at EØS/EFTA-statene skal bidra med ytterligere 5 mill. euro i perioden fram til 30. april 2014 gjennom den finansieringsordningen som ble etablert i 2009. Norges andel av ordningen vil utgjøre om lag 4,7 mill. euro. Støtte vil forvaltes etter de samme prinsipper som gjelder for den eksisterende EØS-finansieringsordningen fra 2009. Innsatsområdene vil bli nærmere definert i en rammeavtale med Kroatia.

I tillegg skal Norge bidra med om lag 4,6 mill. euro til en bilateral finansieringsordning for Kroatia. Innsatsområdene er nærmere definert i et utkast til rammeavtale mellom Norge og Kroatia. Godkjenning av programmer under de to ordningene har frist til 30. april 2014. Normalt gis to år til å gjennomføre aktivitetene, men gitt den korte perioden som gjenstår, er fristen utvidet til tre år. Regjeringen understreker at tidsrammen allikevel er stram, og at dette setter særlige krav til prosjekter som skal motta støtte.

Begge ordninger har som formål å bidra til å redusere de økonomiske og sosiale forskjellene i Kroatia og styrke de bilaterale forbindelsene med Norge. Kroatia er et av de fattigste landene i EU. Det er regjeringens syn at utvidelsen av EU og EØS vil bidra til å utjevne velferdskløften i Europa og at det er ønskelig at også Norge bidrar finansielt til dette gjennom EØS-utvidelsen. Det understrekes samtidig at bidraget må være rimelig og stå i forhold til Kroatias økonomiske og administrative kapasitet.

Forhandlingene om markedsadgang ble begrenset til å gjelde markedsadgang for fisk. Handelen med landbruksvarer mellom Norge og Kroatia har vært svært begrenset. Aktuelle produkter etter EØS-utvidelsen vil møte samme vilkår med hensyn til markedsadgang. Det ble derfor ikke ansett å være grunnlag for kompensasjon hva angår landbruksprodukter.

Når det gjelder markedsadgang for fisk, har Norge fått gjennomslag for en kompensasjonskvote som følge av avviklingen av det tollfrie regimet som ble etablert gjennom EFTA-frihandelsavtalen med Kroatia. Avtalen opphørte 1. juli 2013 da Kroatia ble medlem av EU. Norge har gjennom forhandlingene fått en ny årlig tollkvote til et utvidet EU på 1 400 tonn krydder- og eddikbehandlet sild. Regjeringen ser på denne kompensasjonen som viktig, da den gir bedret markedsadgang for produkter som møter 20 pst. toll på EU-markedet. I lys av Norges begrensede handel med Kroatia vil den økonomiske betydningen for Norge utover dette trolig være begrenset.

På kort sikt kan eventuelle økonomiske virkninger for Norge først og fremst komme gjennom bevegelse av arbeidskraft. Den begrensede arbeidsinnvandringen fra Kroatia til Norge så langt tilsier allikevel at virkningen vil bli begrenset. En utvidelse av det indre marked vil normalt føre til et tettere samarbeid med nye medlemsland i EØS. I tillegg kommer ringvirkninger av den økonomiske støtten til et nytt medlemsland som Kroatia. For Kroatias egen del vurderer regjeringen at gevinsten av landets tiltredelse til EØS kan bli betydelig, ikke minst knyttet til bedre markedstilgang og netto overføring fra øvrige EU-land og EØS/EFTA-land.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Wenche Olsen, Kåre Simensen og Jens Stoltenberg, fra Høyre, Regina Alexandrova, Erik Fløan, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Kristian Norheim, Per Sandberg og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Astrid Aarhus Byrknes, fra Senterpartiet, Jenny Følling, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, viser til at utvidelsen av EU fra 1. juli 2013 med Kroatia innebærer en utvidelse av EUs indre marked. Komiteen viser til at EØS-avtalens artikkel 128 tilsier at enhver europeisk stat som blir medlem av EU, også skal søke om å bli part i EØS-avtalen og at betingelsene skal fastsettes i en egen avtale. Kroatias

medlemskap i EU innebærer også at landets frihandelsavtale med Norge opphørte 1. juli 2013.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at EØS-avtalen siden den trådte i kraft i 1994 har ivaretatt hovedmålet om å sikre norsk næringsliv deltakelse i et felles marked på like konkurransevilkår basert på et felles regelverk. Flertallet mener det er viktig å få på plass avtalen om et utvidet EØS, slik at EØS-samarbeidet kan videreføres og forhindre at det oppstår nye handelshindringer.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at EØS-avtalen ikke er nødvendig for å sikre norsk næringsliv adgang til EUs indre marked. Den handelsavtale Norge inngikk med EF i 1973, som sikret tollfri adgang til EUs indre marked for alle industrivarer, er ikke sagt opp, og det finnes også andre alternativer til dagens EØS-avtale. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen i proposisjonen viser til at varehandelen med Kroatia fra 1. juli 2013 har blitt regulert av handelsavtalen med EF fra 1973, inntil EØS-utvidelsesavtalen får anvendelse. Disse medlemmer understreker videre at Norge må finne andre tilknytningsformer til EU som sikrer landenes handel med EU, samtidig som man i større grad har mulighet til å føre en mer selvstendig politikk på sentrale samfunnsområder enn det dagens EØS-avtale gir rom for.

Komiteen merker seg at EU og de tre EFTA-landene i EØS vil praktisere en midlertidig anvendelse av utvidelsesavtalen i påvente av ratifiseringen i EU.

Komiteen viser til at de to hovedspørsmålene i forhandlingene har vært EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag til sosial og økonomisk utjevning til også å omfatte Kroatia, og opprettholdelse av betingelsene for norsk og islandsk markedsadgang for fisk og fiskeprodukter etter at frihandelsavtalen mellom våre land bortfaller.

Komiteen merker seg at avtalen innebærer at EØS-finansieringsordningene utvides med ytterligere 5 mill. euro for perioden 2009–2014, hvorav Norge skal bidra med 4,7 mill. euro. Støtten skal gis til prosjekter og fond innen miljøvern og miljøforvaltning, klimatiltak og fornybar energi, sivil samfunn, utvikling av menneskelige ressurser, kulturarv, forskning og høyere utdanning.

Den norske finansieringsordningen utvides med 4,6 mill. euro, og skal gå til prosjekter innenfor karbonfangst og lagring, grønn næringsutvikling, forskning og høyere utdanning, utvikling av menneskelige

ressurser, justis- og innenriksaker og fremme av anstendig arbeid og trepartssamarbeid.

Komiteen viser til at dette nivået gir Kroatia et bidrag på linje med de øvrige landene som omfattes av finansieringsmekanismen for 2009–2014. Komiteen vil imidlertid understreke at de tre EØS/EFTA-landene og Norge gjennom en slik utvidelse av finansieringsordningene yter et vesentlig bidrag til sosial og økonomisk utvikling i Kroatia og flere andre EU-land.

Komiteen vil også vise til at Norge ikke er rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningene etter at disse utløper 30. april 2014. Det bør etter komiteens syn heller ikke bli slik at ordningene gjøres permanente.

Komiteen viser til at protokollen som gjelder kompensasjon for bortfall av det tollfrie regimet for eksport av fisk til Kroatia gjennom frihandelsavtalen, som opphørte 1. juli 2013, innebærer en økt tollfrikvote på i alt 1 400 tonn krydder- og eddikbehandlet sild til et utvidet EU. Dette er produkter som ut over den tollfrie kvoten møter en tollbarriere på 20 pst.

Komiteen viser til at regjeringen har besluttet ikke å innføre begrensninger på den frie bevegelsen overfor arbeidstakere fra Kroatia, under henvisning til at landet er lite og at det derfor er begrenset potensial for forstyrrelser i det norske arbeidsmarkedet. Komiteen merker seg at regjeringen vil følge utviklingen nøye og eventuelt innføre overgangsordninger innenfor overgangsperioden på 7 år, om det viser seg nødvendig.

Komiteen viser også til at avtalen innebærer overgangsordninger som betyr at transportører fra Kroatia ikke vil ha adgang til å utføre innenlands transport (kabotasje) i EØS-landene de første to årene, og er tilfreds med dette.

Komiteen tilrår på denne bakgrunn samtykke til ratifikasjon av utvidelsesavtalen med tilliggende avtaler og avtale om midlertidig anvendelse.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er enig i at det bør innføres overgangsordninger på transportsektoren, slik regjeringen foreslår i proposisjonen. Dette medlem viser til at transportnæringen ikke er den eneste næringen som sliter i konkurransen med billig arbeidskraft. Næringer som bygg og anlegg, renhold og hotell- og restaurantbransjen opplever også presset fra EUs frie flyt. Dette medlem mener overgangsordningene bør gjelde generelt, ikke kun for en spesifikk næring.

Dette medlem viser til at utvidelsesavtalen med Kroatia gir Norge full anledning til å innføre tilsvarende overgangsordninger som vi tidligere har benyttet overfor 10 EU-land ved utvidelsene i 2004 og 2007. Dette medlem viser til at regjeringen i

proposisjonen omtaler at i alt 13 EU-land har valgt å innføre begrensninger overfor arbeidstakere fra Kroatia.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget samtykker til ratifikasjon av avtale om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilleggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 26. mars 2014

Anniken Huitfeldt

leder og ordfører